

คู่มือการปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ประจำปี 2566

นางสาวกิริติ การะบูรณ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผล กระทบต่อผู้คนในเชิงบวก ในเชิงลบก็มีปรากฏการณ์เช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการแพร่ระบาด ของยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัวที่เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่นๆ ภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียน ให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในสถานศึกษา ซึ่งมีครู อาจารย์เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้เติบโตงดงามและเป็นบุคคลที่มี คุณค่าของสังคม ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษามีระบบการป้องกันที่เข้มแข็งและยั่งยืน จึงต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง การป้องกันและแก้ไขปัญหที่อาจจะเกิดขึ้นกับนักเรียน รวมไปถึงการสอดส่องดูแลพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในอนาคต

ข้าพเจ้าจึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเล่มนี้ขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางในขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา การป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เพศศึกษา และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจต่อไป

นางสาวกิริติ การะบูรณ์

สารบัญ

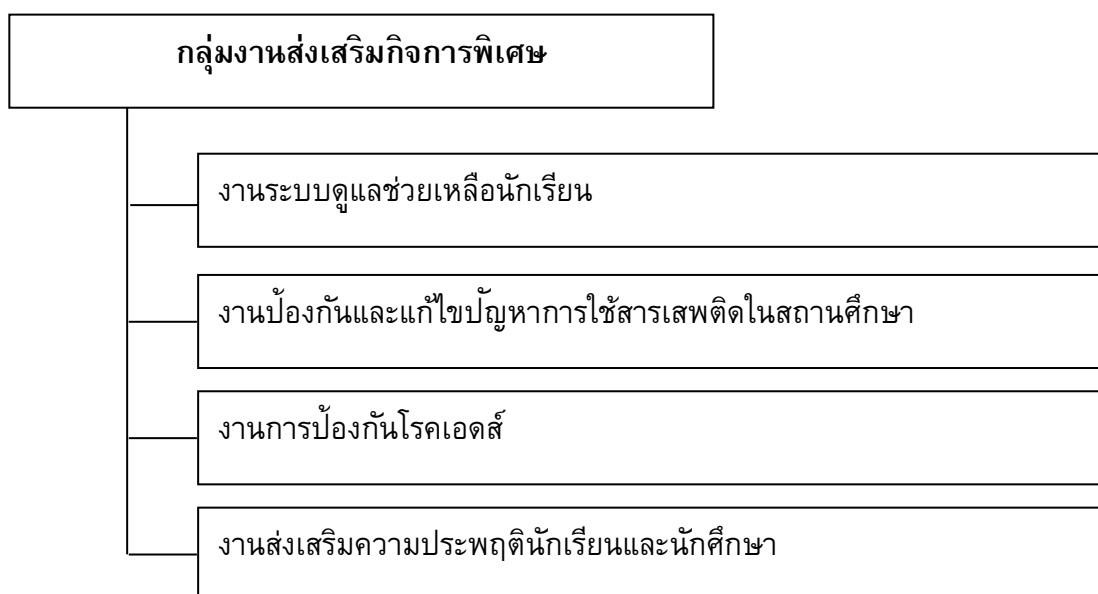
เรื่อง	หน้า
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	๑
การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา	๗
การป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เพศศึกษา และการตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควร	๙
การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา	๑๑

กลุ่มงานกิจการพิเศษ

นางสาวกิริติ การะบุรณ์ ตำแหน่งนักวิชาการศึกษำชำนาญการ

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา บุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามมาตรา ๓๘ ค (๒) มีหน้าที่และรับผิดชอบงาน ดังนี้

ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมกิจการพิเศษ มีหน้าที่ ควบคุม ดูแล ให้คำปรึกษา กำกับ เร่งรัด พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของหนังสือราชการ ตลอดจนให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ และพิจารณาแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานในกลุ่มงานส่งเสริมกิจการพิเศษ

๑. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และจุดเน้นใน การพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยมอบหมายให้ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและ ช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉก.ชน.สพฐ.) ดำเนินการ ขับเคลื่อนโดยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนให้ได้รับโอกาสทาง การศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม พัฒนาบุคลากร ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็น กระบวนการหนึ่งในเชิงการบริหารที่สำคัญ สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนสำคัญ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
๒. การคัดกรองนักเรียน
๓. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
๔. การป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน
๕. การส่งต่อ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะ ดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับ นักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่ การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤติทางสังคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๕ มีความ ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดให้มีทักษะในการดำรงชีวิต ทุกโรงเรียน ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤติสังคม จึงควรรนำ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคืออะไร

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากสภาวะวิกฤติต่างๆ ได้อย่างปลอดภัย ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการ ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็น ระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดย การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐาน คุณภาพและมีหลักฐานการท างานที่ ตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

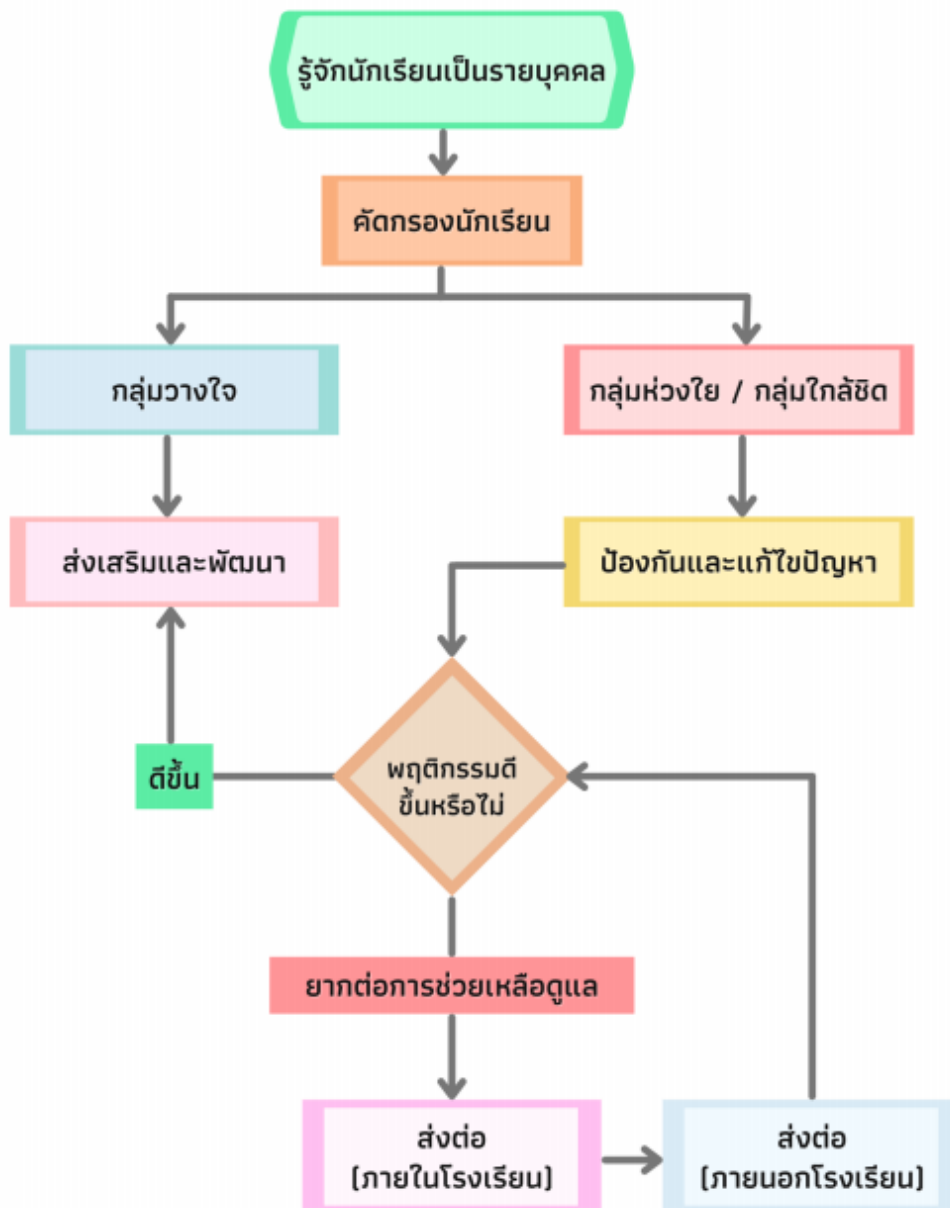
๑. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ
๒. เพื่อให้โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถ ตรวจสอบและประเมินผลได้

กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และ ครู ทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการท างานที่ตรวจสอบได้ กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
๒. การคัดกรองนักเรียน
๓. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน
๔. การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน
๕. การส่งต่อ

กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความหลากหลายของนักเรียนและนักเรียนแต่ละคนซึ่งมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ต่างกันไป ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมในหลายลักษณะ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อ การคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้ อย่างถูกต้องซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ตามหลักวิชาการ มิใช่การใช้ ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดต่อการ ช่วยเหลือนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจแบ่งนักเรียนเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มปกติคือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา
๒. กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี
๓. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่ง โรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน
๔. กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลัก สำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

๑. การจัดกิจกรรมโฮมรูม
๒. การเยี่ยมบ้าน
๓. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)
๔. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้าง ภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนา ให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การป้องกันและการแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้อง ดำเนินการมีอย่างน้อย ๒ ประการ คือ

๑. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
๒. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีบางปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้นหากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพังความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี

การส่งต่อแบ่งเป็น ๒ แบบ คือ

๑. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง
๒. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

การเยี่ยมบ้าน (Home Visit)

การเยี่ยมบ้านเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมักจะ นำไปใช้มากในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนอย่างลึกซึ้งและมีข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนามวมถึงการป้องกันและแก้ไขได้อย่างเหมาะสม โดยมีกิจกรรม ย่อย ดังนี้

ระยะเตรียมการ

๑. ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและประชาชนทราบการดำเนินงานโดยใช้สื่ออย่างหลากหลาย เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เสียง ตามสายของ อบต. การจัดทำแผ่นพับ ฯลฯ
๒. รวบรวม สังเกต และศึกษาข้อมูลนักเรียน ทั้งข้อมูลเชิงพฤติกรรมและกายภาพ เช่น พฤติกรรมขณะ อยู่โรงเรียน การแต่งกาย ความสะอาดของร่างกาย การเดินทางไป-กลับ จากบ้านมาถึงโรงเรียน เป็นต้น นำมา วิเคราะห์ สรุป และกำหนดวัตถุประสงค์ในการเยี่ยมบ้าน
๓. วิเคราะห์ว่าใครคือ คนที่ต้องการพบ เช่น พ่อแม่ หรือลุง ป้า น้า อา ของนักเรียน
๔. เตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากร อุปกรณ์ ทักษะในการสื่อสารเพื่อการสร้างสัมพันธภาพการค้นหาค้นหาปัญหา การรู้สึกเข้าใจและเห็นใจ การให้กำลังใจ ทบทวนประเด็นที่จะสังเกตและสนทนา
๕. นัดหมายล่วงหน้า เพื่อให้พร้อมทั้งสองฝ่าย หรือในกรณีที่ต้องการข้อมูลที่เป็นธรรมชาติไม่มีการจัดฉาก ผู้เยี่ยมบ้านอาจไม่นัดหมายล่วงหน้าก็ได้

ระยะเยี่ยมบ้าน

๑. ไปตามนัด กรณีไม่ไปต้องแจ้งล่วงหน้า เพราะผู้ปกครองนักเรียนบางคนอาจต้องหยุดงานเพื่อรอพบครู ไม่ควรเลื่อนนัดถ้าไม่จำเป็น

๒. หากตามนัดแล้วไม่พบใคร ให้สอบถามข้อมูลจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพื่อนัดมาสรุป วิเคราะห์และกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะมาในครั้งต่อไป

๓. รวบรวมข้อมูลโดย การสังเกตสภาพที่อยู่อาศัย และพฤติกรรมของนักเรียนและบุคคลในบ้านของนักเรียน การพูดคุยสนทนากับพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน

ระหว่างการเยี่ยมบ้านควรระวังการเขียนบันทึก ไม่ควรทำขณะสนทนา แต่อาจใช้สื่ออื่นช่วยบันทึก ทั้งนี้ ควรขออนุญาตผู้ปกครองก่อน และต้องถือเป็นการลับไม่นำไปเผยแพร่

๔. เมื่อเยี่ยมบ้านเสร็จควรรีบจดบันทึกข้อมูลที่พบจากการสังเกตและสนทนาในแบบบันทึกที่เตรียมไว้ทันที เพื่อรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนที่สุด

ระยะหลังการเยี่ยมบ้าน

๑. ควรกลับมาทบทวนข้อมูลจากการสังเกตและการสนทนารวมถึงข้อมูลจากภาพที่ถ่ายได้ เพื่อสรุปเป็นข้อมูลและข้อสังเกตของนักเรียน เพื่อนำไปใช้ส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

๒. สรุปรายงานและความเห็นของผู้เยี่ยมบ้านเพื่อรวบรวมเป็นฐานข้อมูลนักเรียน

***พึงระลึกเสมอว่าข้อมูลและความเห็นของผู้เยี่ยมบ้านเป็นข้อมูลเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน ควรรักษาความลับและใช้อย่างระมัดระวังที่สุด ***

ทักษะชีวิต (Life Skills)

ความหมาย

ทักษะชีวิต เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนด องค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ ๔ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

๒. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง ระบุปัญหาสาเหตุของปัญหา หาทางเลือก และตัดสินใจแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่าง สร้างสรรค์

๓. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลี่ยงการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

๔. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมองอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษา พูดและภาษากาย เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและ ท างานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

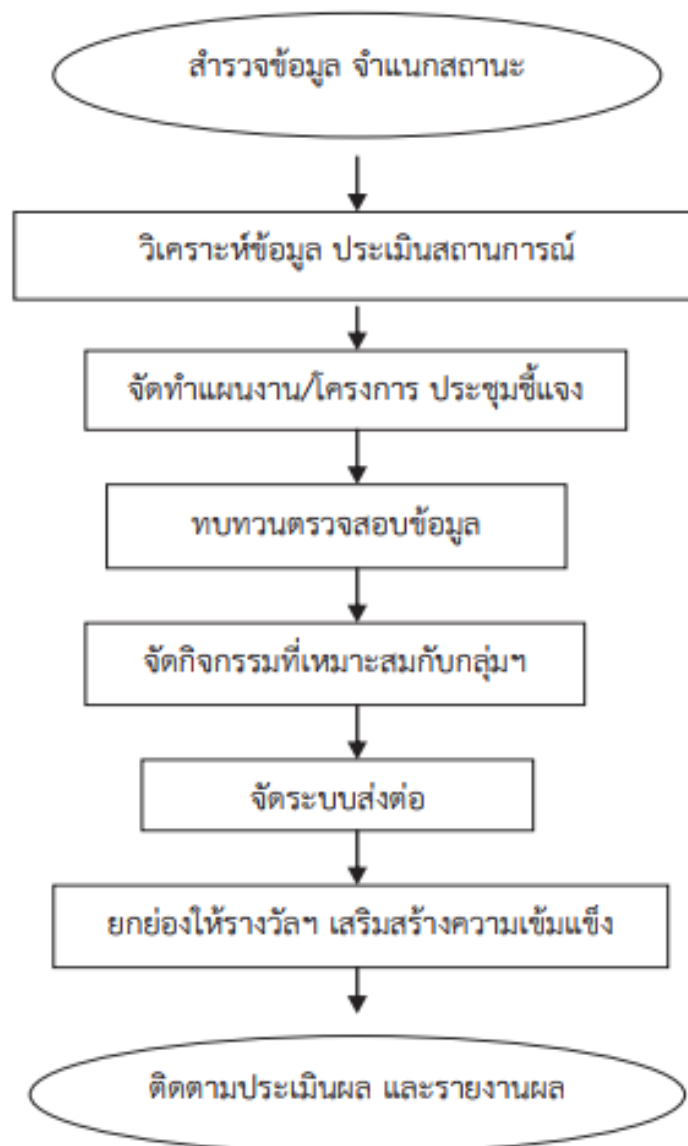
๒. งานป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา

ขอบข่ายงาน ดำเนินการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ในกลุ่มนักเรียน-นักศึกษา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอน / รายละเอียดการปฏิบัติงาน

ขั้นตอน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๑. ดำเนินการสำรวจข้อมูล จำแนกสถานะ	ตุลาคม-พฤศจิกายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๒. วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินสถานการณ์	พฤศจิกายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๓. จัดทำแผนงาน/โครงการ เสนอของบประมาณและประชุมชี้แจงเพื่อมอบนโยบาย	พฤศจิกายน-ธันวาคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๔. ทบทวนตรวจสอบข้อมูล	พฤศจิกายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๕. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่ม/งบประมาณ	มกราคม – เมษายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๖. จัดระบบส่งต่อ (สมัครใจ/บังคับบำบัด)	เมษายน-พฤษภาคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๗. เสริมสร้างความเข้มแข็ง ยกย่องให้รางวัล	พฤษภาคม-มิถุนายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๘. ติดตามประเมินผล รายงานผล	กรกฎาคม-สิงหาคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

Flow Chart การปฏิบัติงาน

กฎหมาย ระเบียบและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑. นโยบายของรัฐบาล
๒. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
๓. แผนงาน/โครงการป้องกันสารเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลสำเร็จที่คาดหวัง

๑. มีการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประสานร่วมมือในการดำเนินงานเป็นระบบเครือข่ายทุกระดับ โดยเฉพาะเขตพื้นที่และสถานศึกษา
๒. บุคลากรของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาปลอดจากสารเสพติด
๓. มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบันเกี่ยวกับสารเสพติดทั้งในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในทุกระดับ

๔. มีเครือข่ายเฝ้าระวังสารเสพติดในทุกระดับของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีบุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษารับผิดชอบ

๕. มีการติดตามผล รายงานผลเกี่ยวกับสารเสพติดและเผยแพร่ข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึงสามารถตรวจสอบได้ทุกระดับ

๖. หน่วยงานและสถานศึกษามีผลงานการป้องกันสารเสพติด โดยมีการประกาศเกียรติคุณให้ทุกระดับ

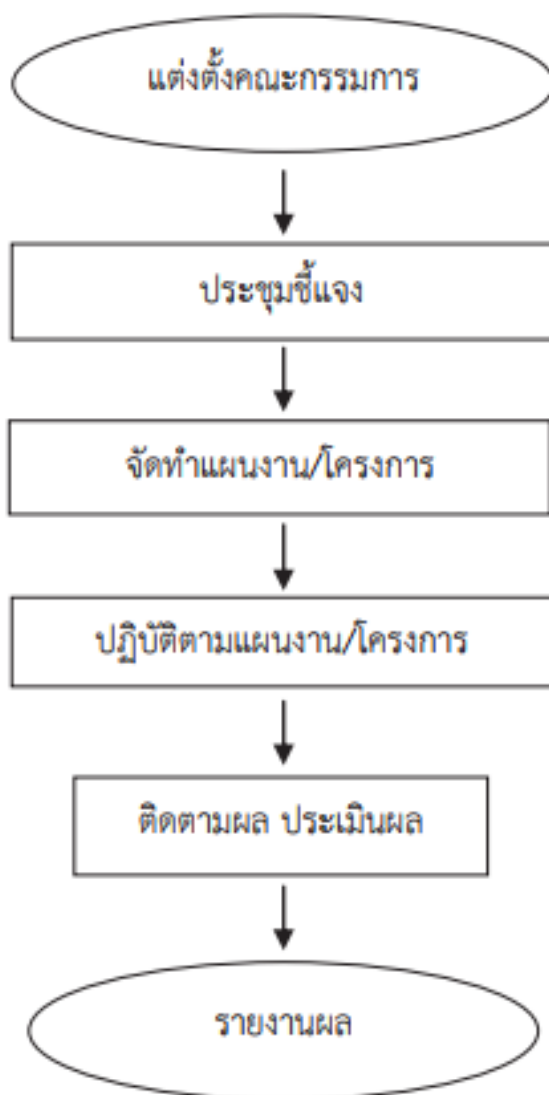
๓ การป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เพศศึกษา และการตั้งครุฑก่อนวัยอันควร ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

ขอบข่ายงาน ดำเนินการจัดทำโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมทางเพศ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และปัญหาเอดส์ในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา

ขั้นตอน / รายละเอียดการปฏิบัติงาน

ขั้นตอน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๑. แต่งตั้งคณะกรรมการในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา	ตุลาคม-พฤศจิกายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๒. ประชุมชี้แจงนโยบายและเป้าหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดทราบ	พฤศจิกายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๓. จัดทำแผนงาน/โครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพศศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา	พฤศจิกายน-ธันวาคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๔. ปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ สร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและเสริมสร้างทัศนคติทางเพศที่เหมาะสมทั้งในระดับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน	พฤศจิกายน-มกราคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๕. ติดตามผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน	มกราคม – เมษายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๖. รายงานผล	กันยายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

Flow Chart การปฏิบัติงาน

ระเบียบกฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑. นโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงศึกษาธิการ
๒. แผนงาน/โครงการของสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา
๓. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖
๔. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยความประพฤตินักเรียนนักศึกษา พ.ศ.๒๕๔๘

ผลสำเร็จที่คาดหวัง

๑. สถานศึกษาทุกระดับ มีการเฝ้าระวังนักเรียนให้ปลอดภัยจากอบายมุขทุกเรื่อง
๒. สถานศึกษาทุกระดับ นักเรียนปลอดภัยจากโรคเอดส์

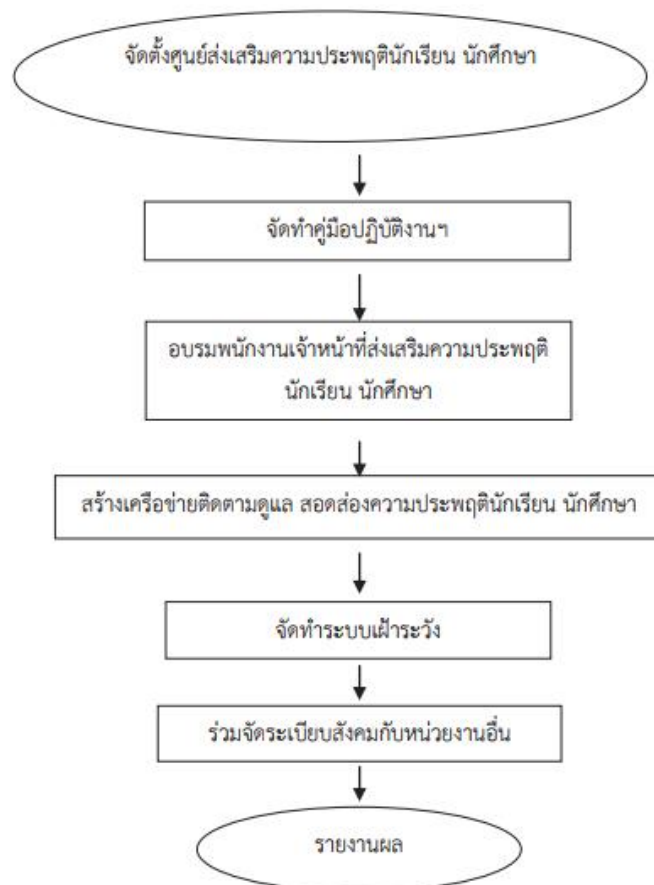
๔. งานส่งเสริมความประพฤตินักเรียน นักศึกษา

ขอบข่ายงาน ดำเนินการจัดทำโครงการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน นักศึกษาตามสภาพปัญหาของจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา เครือข่าย และพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียน-นักศึกษา

ขั้นตอน / รายละเอียดการปฏิบัติงาน

ขั้นตอน/รายละเอียดการปฏิบัติงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
๑. จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษา	กันยายน-ตุลาคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๒. จัดทำคู่มือ แนวทางการปฏิบัติงาน	ตุลาคม-พฤศจิกายน	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๓. อบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษา	ธันวาคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๔. สร้างเครือข่ายติดตามดูแลสองส่องความประพฤตินักเรียนนักศึกษา	ธันวาคม-มกราคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๕. จัดทำระบบเฝ้าระวังให้ครอบคลุมพื้นที่	ธันวาคม-มกราคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๖. จัดระเบียบสังคมกับหน่วยงานอื่น	ธันวาคม-มกราคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
๗. สรุปรายงานผล	กรกฎาคม	กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

Flow Chart การปฏิบัติงาน

ระเบียบกฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นโยบาย/แผนงาน/โครงการของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา
๓. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖
๔. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน นักศึกษา พ.ศ.๒๕๔๘

ผลสำเร็จที่คาดหวัง

๑. เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีระบบเฝ้าระวัง ป้องกันการทะเลาะวิวาทและการพัฒนาความประพฤตินักเรียน สามารถแก้ปัญหาได้อย่างฉับพลันทันทีเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น
๒. นักเรียนทุกสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามีความประพฤติดีและไม่มีการก่อเหตุทะเลาะวิวาท

คู่มือการปฏิบัติงาน

คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
ประจำปี 2566

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ